

KOHTUJURISTI ETTEPANEK

JULIANE KOKOTT

esitatud 15. juulil 2004¹**I. Sissejuhatus**

1. Käesoleva menetluse esemeks on negatiivne pädevuste konflikt. Ursula Weide, abielunimi Schwarz², töötas Luksemburgis, elas aga koos oma perekonnaga Saksamaal. Ta katkestas kutsetegevuse, et hoolitseda oma laste eest. Saksamaa keeldus talle lapsekasvatustoetust maksmast ning Luksemburg määras talle ainult hüvitise, mis kattis Saksamaa lapsekasvatustoetuse määra ja Luksemburgi lapsekasvatustoetuse kõrgema määra vahe. Tekib küsimus, milline riik oli määruse (EMÜ) nr 1408/71³ ja määruse (EMÜ) nr 574/72⁴ kohaselt eelkõige kohustatud maksma lapsekasvatustoetust.

pooleli menetlus, milles U. Weide taotleb Luksemburgi lapsekasvatustoetust.

II. Asjaolud ja eelotsusetaotlus

2. Luksemburgi Cour de Cassation'is on

3. U. Weide vaidleb pädeva Luksemburgi asutuse Caisse nationale des prestation familiales'iga (edaspidi „CNPF”) selle üle, kas tal on õigus saada täies ulatuses Luksemburgi lapsekasvatustoetust. CNPF on määranud talle ainult hüvitise, mis katab Saksamaa lapsekasvatustoetuse määra ja Luksemburgi lapsekasvatustoetuse kõrgema määra vahe. Luksemburgi esimese ja teise astme kohtus sai U. Weide kõnealuses vaidluses õiguse. Kohtud asusid seisukohale, et U. Weide nõue tuleneb määruse nr 1408/71 artiklitest 13 ja 73. Määruse nr 1408/71 artikkel 76 ei luba CNPF-il jätta maksmata toetust ulatuses, mis vastab asjaomasele Saksamaa toetusele, sest U. Weide ei

1 – Algkeel: saksa.

2 – Kuigi Saksa tavade kohaselt tuleks kasutada abielunime Schwarz, kasutatakse edaspidi sünnijärgset nime Weide, et vältida arusaamatusi eelotsusetaotluse esitanud kohtu ja menetlusosaliste vahel.

3 – Nõukogu 14. juuni 1971. aasta määrus (EMÜ) nr 1408/71 sotsiaalkindlustuskeemide kohaldamise kohta ühenduse piires liikuvate töötajate ja nende pere liikmete suhtes (EÜT L 149, lk 2; ELT eriväljaanne 05/01, lk 35) konkreetsel juhul kohaldatavas redaktsioonis (edaspidi „määrus nr 1408/71”).

4 – Nõukogu 21. märtsi 1972. aasta määrus (EMÜ) nr 574/72, millega on kehtestatud määruse (EMÜ) nr 1408/71 (EÜT L 74, lk 1; ELT eriväljaanne 05/03 lk 83) rakendamise kord, konkreetsel juhul kohaldatavas redaktsioonis (edaspidi „määrus nr 574/72”).

saa kahe jõustunud Saksa kohtuotsuse kohaselt kõnealust Saksa toetust taotleda.

kohaldada õiguste samaaegset kohaldamist välistavat sätet, kui võõrtöötaja abikaasa saab samalaadseid hüvitisi või tal on nende saamise õigus pereliikmete elukohajärgse liikmesriigi õigusaktide alusel?"

4. Kolmanda astme kohus Cour de Cassation kahtleb siiski määruse nr 1408/71 artikli 76 sellises tõlgendamises ja esitab seetõttu Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

„1. Kas nõukogu 14. juuni 1971. aasta määruse (EMÜ) nr 1408/71 sotsiaalkindlustusskeemide kohaldamise kohta ühenduse piires liikuvate töötajate, füüsilisest isikust ettevõtjate ja nende pereliikmete suhtes artiklit 76 tuleb tõlgendada selliselt, et see on kohaldatav ainult juhul, kui võõrtöötajal on õigus perehüvitistele töökohajärgse liikmesriigi ja pereliikmete elukohajärgse liikmesriigi õigusaktide alusel?

2. Kui vastus esimesele küsimusele on jaatav, siis kas töökohajärgse liikmesriigi asutused võivad peatada õiguse perehüvitistele, kui nad leiavad, et elukohajärgses liikmesriigis perehüvitiste andmisest keeldumine on vastuolus ühenduse õigusega?

3. Kui vastus esimesele küsimusele on eitav, siis kas eespool viidatud artikkel 76 võimaldab töökohajärgsel liikmesriigil

5. Cour de Cassation'i edastatud menetlus- toimikud ja menetlusosaliste selgitused näitavad siiski, et eelotsusetaotlus vajab täiendamist.

6. Faktilise tausta kohta tuleb selgitada, et U. Weide töötas alates 1993. aastast Luksemburgis, kuid elab Saksamaal, kus töötab ka tema abikaasa. 11. mail 1998 sündis U. Weidel poeg. Pärast sünnituspuhkust ja lühiajalist palgata puhkust katkestas U. Weide töösuhte ajavahemikuks 1. oktoobrist 1998 kuni 15. maini 2000, et pühenduda laste kasvatamisele. Nimetatud perioodi jooksul jäi ta Luksemburgi sotsiaalkindlustuskoodeksi Code des assurances sociales'i artikli 171 punkti 7 kohaselt pensionikindlustuse arvestuses kindlustatud isikuks.

7. Lisaks tuleb märkida, et Saksamaa pädevad asutused ja kaks kohtuinstantsi jätsid rahuldamata U. Weide taotluse lapsekasva-

tustoetuse saamiseks, kuigi U. Weide vastas kõigile Saksa õiguses sätestatud tingimustele. Kõnealusel otsused põhinesid veendumusel, et U. Weide suhtes tuleks määruse nr 1408/71 artikli 13 lõike 2 punkti a kollisiooninormi alusel kohaldada ainult Luksemburgi õigust. Isegi kui samal ajal oleks kohaldatav ka Saksa õigus, on määruse nr 1408/71 artiklis 76 ja määruse nr 574/72 artiklis 10 ette nähtud õiguste samaaegset kohaldamist välistavate sätete kohaselt prioriteet õigusel Luksemburgi lapsekasvatustoetusele.

A. *Õigus Saksa lapsekasvatustoetusele*

9. Saksamaal sätestab lapsekasvatustoetuse saamise tingimused Gesetz zum Erziehungsgeld und zur Elternzeit (lapsekasvatustoetuste ja lapsehoolduspuhkuste seadus) § 1 lõige 1:

„Õigus lapsekasvatustoetusele on isikul, kes

III. *Õiguslik raamistik*

8. Määrust nr 1408/71 ja määrust nr 574/72 tuli käesoleval juhul kohaldada esialgu nõukogu 4. juuni 1998. aasta määruse (EÜ) nr 1223/98⁵ redaktsioonis. Vahepeal on mõlemat määrust muudetud nõukogu 29. juuni 1998. aasta määrusega (EÜ) nr 1606/98⁶, nõukogu 8. veebruari 1999. aasta määrusega (EÜ) nr 307/1999⁷ ja nõukogu 29. aprilli 1999. aasta määrusega (EÜ) nr 1399/1999⁸. Samas ei oma need ega ka järgnevad muudatused käesolevas asjas tähendust.

1. omab alalist või peamist elukohta Saksamaal,
2. elab ülalpeetava lapsega koos,
3. seda last ise hooldab ja kasvatab ning
4. ei tööta või ei tööta täisajaga.”

5 — EÜT L 168, lk 1; ELT eriväljaanne 05/03, lk 292.

6 — EÜT L 209, lk 1; ELT eriväljaanne 05/03, lk 308.

7 — EÜT L 38, lk 1; ELT eriväljaanne 05/03, lk 335.

8 — EÜT L 164, lk 1; ELT eriväljaanne 05/03, lk 354.

10. Võõrtöötajate kohta, kes töötavad ühes liikmesriigis, elavad aga teises liikmesriigis, sätestab määruse nr 1408/71 artikli 13 kollisiooninorm järgmist:

„1. Isikud, kelle suhtes on käesolev määrus kohaldatav, alluvad üksnes ühe liikmesriigi õigusaktidele, arvestades artiklites 14c ja 14f sätestatud. Kõnealused õigusaktid määratakse kindlaks vastavalt käesoleva jaotise sätetele.

2. Arvestades artiklites 14–17 sätestatud:

a) liikmesriigi territooriumil töötava isiku suhtes kehtivad selle riigi õigusaktid, [...];

b) — f) [...]”

[Siin ja edaspidi on osundatud määrust tsiteeritud mitteametlikus tõlkes.]

peretoetusi. Toetust makstakse sünnituspuhkuse lõpule järgneva kuu esimesest päevast või alates ema sünnitushüvitise saamise õiguse lõppemisest ja see lõpeb lapse kahe aasta vanuseks saamise kuu esimese päevaga. Toetus on kindla suurusega, olenemata kodus kasvavate laste arvust.

12. Luksemburgi elukoha nõuet määruse nr 1408/71 artikli 73 kohaselt võõrtöötajatele ei kohaldata. See säte näeb ette:

„Töötajal või füüsilisest isikust ettevõtjal, kelle suhtes kehtivad liikmesriigi õigusaktid, on õigus saada teise liikmesriigi territooriumil elavate pereliikmete eest esimese riigi õigusaktides ettenähtud perehüvitisi, nii nagu elaksid pereliikmed selles riigis [...]”

C. Õiguste samaaegset kohaldamist välistavad sätted

B. Õigus Luksemburgi lapsekasvatustoetusele

11. Luksemburgi lapsekasvatustoetust makstakse isikule, kes omab Luksemburgis seaduslikku elukohta, elab seal käesoleval ajal ning kasvatab kodus üht või mitut last, kelle eest makstakse taotlejale või tema abikaasale

13. Perehüvitiste põhjendamatu kumuleerumist peavad takistama määruse nr 1408/71 artikli 76 ja määruse nr 574/72 artikli 10 õiguste samaaegset kohaldamist välistavad sätted.

14. Määruse nr 1408/71 artikkel 76 sätestab:

nende hüvitiste ulatuses, mis on samaaegselt samale pereliikmele kohaldatavad üksnes teise liikmesriigi siseriiklike õigusaktide või määruse artiklite 73, 74, 77 või 78 alusel.

„1) Kui samaaegselt samale pereliikmele tema kutse- või äritegevuse tõttu makstakse perehüvitist pereliikmete elukohajärgse liikmesriigi territooriumil kehtivate õigusaktide alusel, siis õigus saada teise liikmesriigi õigusaktide kohast perehüvitist artiklite 73 või 74 alusel peatatakse esimesena nimetatud liikmesriigi õigusaktide alusel makstava summa ulatuses.

b) Kui aga kutse- või äritegevusega tegeletakse esimese liikmesriigi territooriumil:

2) Kui hüvitisi ei taotleta liikmesriigis, kelle territooriumil pereliikmed elavad, võib teise liikmesriigi pädev asutus lõike 1 sätteid kohaldada nii, nagu oleksid hüvitised määratud esimeses liikmesriigis.”

i) kui perehüvitiseks õigustatud või seda saavale isikule makstakse hüvitist üksnes teise liikmesriigi siseriiklike õigusaktide või määruse artiklite 73 või 74 alusel, siis üksnes selle teise liikmesriigi siseriiklikest õigusaktidest või nimetatud artiklitest tulenev õigus perehüvitisele peatatakse pereliikme elukohajärgse liikmesriigi õigusaktidega ette nähtud perehüvitise summa ulatuses. Hüvitised maksab liikmesriik, kelle territooriumil pereliige elab;

15. Määruse nr 574/72 artikli 10 lõige 1 sätestab:

ii) [...]”

„a) Liikmesriigi õigusaktide alusel tekkiv õigus perehüvitisele või peretoetusele, mis ei ole seotud sotsiaalkindlustuse, töötamise või ettevõtlusega, peatatakse

[Siin ja edaspidi on osundatud määrust tsiteeritud mitteametlikus tõlkes.]

D. *Õigusnormid määruse nr 1408/71 kohaldamisel tekkivate vaidluste lahendamiseks*

asutuste, institutsioonide ja isikute õigust algatada neid menetlusi ja pöörduda nendes kohtutesse, mis on liikmesriikide õigusaktides, kõnealuses määruses ja asutamislepingus ette nähtud.

16. Kui liikmesriigid ei ole üksmeel eluviiste maksmise pädevuse osas, kohaldatakse määruse nr 574/72 artiklit 114:

IV. Õiguslik hinnang

„Kahe või enama liikmesriigi asutuste või pädevate võimuorganite vahelise vaidluse korral selle üle, millise riigi õigusakte tuleb määruse II jaotise alusel töötaja suhtes kohaldada, või selle üle, milline asutus peaks andma hüvitist, saab kõnealune isik, kes vaidluse puudumise korral võib hüvitist taotleda, elukohajärgse asutuse kohaldatavates õigusaktides ettenähtud hüvitist, või kui see isik ei ela ühegi asjaomase liikmesriigi territooriumil, hüvitist vastavalt õigusaktidele, mida kohaldab asutus, kellele isiku taotlus on kõigepealt esitatud.”

A. *Eelotsusetaotluse vastuvõetavus ja tõlgendamine*

18. Cour de Cassation'i andmed on piisavad, et tunnistada eelotsusetaotlus vastuvõetavaks.⁹ Menetlusosaliste esitatud seisukohtadest nähtub, et nad said eelotsusetaotluse alusel võtta seisukoha käesoleva menetluse suhtes.¹⁰ Esitatud seisukohad ja istungi protokoll sisaldavad lisaks sellele piisavalt

17. Määruse nr 1408/71 artikli 81 punkti a kohaselt võivad liikmesriigid lisaks sellele kõnealusest või hilisematest määrustest või nende raames sõlmitud kokkulepetest tulenevaid haldus- ja tõlgendamisküsimusi esitada komisjoni asutatud võõrtöötajate sotsiaalkindlustuse halduskomisjonile. Kõnealune võimalus ei piira siiski asjaomaste

⁹ — Vt eelotsusetaotluse vastuvõetavuse nõuete kohta 26. jaanuari 1993. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-320/90, C-321/90 ja C-322/90: Telemarsicabruzzo jt (EKL 1993, lk I-393, punkt 6) ja 19. märtsi 1993. aasta määrus kohtuasjas C-157/92: Banchemo (EKL 1993, lk I-1085, punkt 4), 30. aprilli 1998. aasta määrus kohtuasjades C-128/97 ja C-137/97: Testa ja Modesti (EKL 1998, lk I-2181, punkt 5) ja 8. juuli 1998. aasta määrus kohtuasjas C-9/98: Agostini (EKL 1998, lk I-4261, punkt 4).

¹⁰ — Vt 29. aprilli 2004. aasta otsus kohtuasjas C-476/01: Kapper (EKL 2004, lk I-5205, punkt 29).

andmeid, et võimaldada muudel Euroopa Kohtu põhikirja artiklis 23 lubatud menetlusosalistel esitada asja suulisel arutelul oma seisukohad kõigi oluliste punktide kohta.¹¹

võõrtöötajal tekivad õigused perehüvitistele nii töökohajärgses kui ka elukohajärgses liikmesriigis?

19. Nagu ka CNPF, Luksemburgi valitsus ja komisjon osaliselt märgivad, on põhikohuasja aluseks olevaid asjaolusid silmas pidades, mis on saanud teatavaks menetlustoimikust ja menetlusosaliste seisukohtadest,¹² asjakohane küsimused ümber sõnastada. Seejuures tuleb arvestada, et Saksamaa lapsekasvatustoetus ei eelda kutse- ega äritegevust. Seetõttu rõhutab komisjon põhjendatult, et võimalikku kattumist määruse nr 1408/71 artikli 73 kohaste õigustega teises liikmesriigis ei tule hinnata mitte kõnealuse määruse artikli 76, vaid määruse nr 574/72 artikli 10 alusel.

2. Kui vastus esimesele küsimusele on eitav, siis milline liikmesriik on määruse nr 574/72 artikli 10 kohaselt esmajärjekorras pädev perehüvitisi maksuma, kui võõrtöötaja abikaasa töötab elukohajärgses liikmesriigis?
3. Kas töökohajärgne liikmesriik võib keelduda perehüvitiste maksimisest täies ulatuses, kui selleks esmajärjekorras kohustatud elukohajärgne liikmesriik maksimisest keeldub?

20. Sellest tulenevad järgmised küsimused:

B. Vaidlusalused õigused

1. Kas määruse nr 1408/71 artikli 13 lõike 2 punkti a kohaselt on välistatud, et

21. Nii Luksemburgi lapsekasvatustoetus kui ka Saksamaa lapsekasvatustoetus on vaieldamatult perehüvitised määruse nr 1408/71 artikli 4 lõike 1 punkti h tähenduses. Samuti on tunnustatud seisukoht, et U. Weide kui töötaja saab seotuse tõttu Luksemburgi sotsiaalkindlustussüsteemiga määruse

11 — Vt 19. veebruari 2002. aasta otsus kohtuasjas C-35/99: Arduino (EKL 2002, lk I-1529, punkt 29), 13. aprilli 2000. aasta otsus kohtuasjas C-176/96: Lehtonen ja Castors Braine (EKL 2000, lk I-2681, punkt 24 jj), 21. septembri 1999. aasta otsus kohtuasjas C-67/96: Albany (EKL 1999, lk I-5751, punkt 43) ja kohtuasjades C-115/97 — C-117/97: Brentjens' (EKL 1999, lk I-6025, punkt 42).

12 — Vt eespool, punkt 5 jj.

nr 1408/71 artikli 1 lõike 1 punkti a tähenduses taotleda sama määruse artikli 73 kohaselt Luksemburgi lapsekasvatustoetust, kuigi ta elab oma perekonnaga Saksamaal.

artikkel 13 hüvitiste saamist elukohajärgses liikmesriigis. Samuti peab määruse nr 574/72 artikli 10 punkti a alapunkti i kohaselt maksma perehüvitist esmajärjekorras perekonna elukohajärgne liikmesriik, kui ühe vanema samaaegse õiguse korral töökohajärgses liikmesriigis töötab vähemalt üks last hooldav vanem elukohajärgses liikmesriigis. Täpsemalt selle kohta:

22. Vaieldav on seevastu, kas samaaegne õigus Saksa lapsekasvatustoetusele on määruse nr 1408/71 artikli 13 alusel välistatud. Selle kollisiooninormi eesmärk on vältida mitme liikmesriigi õigusaktide samaaegset kohaldamist ja sellest tuleneda võivaid raskusi, kaasa arvatud õiguste kumuleerumist.¹³ Juhul kui vaatamata kollisiooninormile tekib õigus mõlema õiguskorra järgi, vaidlevad menetlusosalised ka selle üle, kumb kahest riigist on esmajärjekorras kohustatud hüvitisi maksma. See tuleb otsustada õiguste samaaegset kohaldamist välistavate sätete — siinkohal määruse nr 574/72 artikli 10 — alusel. Nimetatud sätted peavad takistama võõrtöötajate alusetut rikastumist¹⁴ juhul, kui kollisiooninormid ei suuda täita oma eesmärki — nimelt takistada mitme samaliigilise õiguse teket.

1. Määruse nr 1408/71 artikli 13 kollisiooninorm

24. Määruse nr 1408/71 artikli 13 lõike 1 kohaselt kohaldatakse isikutele, kelle suhtes see määrus kehtib, ainult ühe liikmesriigi õigusakte. Määruse nr 1408/71 artikli 13 lõike 2 punkt a näeb ette, et isikule, kes on töösuhtes ühe liikmesriigi territooriumil, kohaldatakse selle riigi õigusakte, ja seda ka siis, kui ta elab teise liikmesriigi territooriumil.

23. Otsus kohtuasjas *McMenamin*¹⁵ näib selgitavat mõlemat vaidlusalust küsimust. Selle kohaselt ei välista määruse nr 1408/71

25. Saksamaa valitsus lähtub sellest, et U. Weide suhtes on seetõttu kohaldatavad üksnes Luksemburgi õigusaktid. Kollisiooninormide süsteem välistab ühe isiku puhul mitme liikmesriigi õigusaktide kohaldamise. Seega ei saa käesoleval juhul tekkida ka õiguste kumuleerumist, mis tooks kaasa

13 — 11. juuni 1998. aasta otsus kohtuasjas C-275/96: *Kuusijärvi* (EKL 1998, lk I-3419, punkt 28).

14 — 4. juuli 1990. aasta otsus kohtuasjas C-117/89: *Kracht* (EKL 1990, lk I-2781, punkt 15).

15 — 9. detsembri 1992. aasta otsus kohtuasjas C-119/91 (EKL 1992, lk I-6393).

õiguste samaaegset kohaldamist välistavate sätete, eelkõige määruse nr 574/72 artikli 10 kohaldamise.

26. Teised menetlusosalised lähtuvad seevastu sellest, et vaatamata määruse nr 1408/71 artiklis 13 sätestatud kollisiooninormi kohaldamisele, on kohaldatavad Saksamaa ja Luksemburgi õigus, jättes võimaluse õiguste samaaegset kohaldamist välistavate sätete kohaldamiseks. Austria valitsus väidab, et määruse nr 1408/71 artikkel 13 jäetakse perehüvitiste valdkonnas töötajate piiramatu vaba liikumise põhimõtte tõttu kõrvale. Seevastu komisjon leiab, et põhi-kohtuasjas kehtib kahe töökohajärgse liikmesriigi õigus, kuna üks abikaasadest töötab Saksamaal ja teine Luksemburgis. Seetõttu ei seata kahtluse alla põhimõtet, et igale töötajale saab kohaldada ainult ühe riigi õigust.

27. Otsus kohtuasjas McMenamin kinnitab kokkuvõttes teisena nimetatud seisukohta. Kõnealuse juhtumi puhul selgitada, milline riik peab maksma lapsetoetust, kui emal, kes on õigustatud saama toetust elukohajärgses liikmesriigis, on samal ajal võõrtöötajana õigus taotleda toetust töökohajärgselt liikmesriigilt ning tema abikaasa saab palka või töötasu perekonna elukohajärgses liikmesriigis. Euroopa Kohus sedastas selle kohta, et määruse nr 1408/71 artikli 13 lõikes 1 sätestatud kord, et töötajale kohal-

datakse üksnes töökohajärgse liikmesriigi õigusakte, ei takista teatavate hüvitiste suhtes kohaldamast sama määruse erisätteid. Seetõttu tuleb kohtuasja McMenamin hinnata õiguste samaaegset kohaldamist välistavate sätete alusel.¹⁶

28. Saksamaa valitsus väidab vastu, et välis-tavaid sätteid saab kohaldada ainult siis, kui perekonnale laienevad õigused tekivad ühe perekonna eri liikmetel. See näib olevat võimalik eelkõige lapsetoetuse puhul, mil õigused ei teki ühel isikul, vaid mõlemal vanemal, kuna nad töötavad eri liikmesriikides. Õigesti järeldades esindas Saksamaa valitsus kohtuistungil seisukohta, et McMenamini kohtuotsus tugineb olukorrale, milles mõlemad vanemad võivad esitada nõudeid eri liikmesriikides. Tegelikult osutus õigustatud isikuks ainult üks isik, nimelt ema.

29. Otsustav on, et väljakujunenud kohtupraktika kohaselt ei välista ühenduse õigus siiski liikmesriigi õiguse soodsamate sätete kohaldamist, kui need ei ole ühenduse õigusega vastuolus.¹⁷ Eelkõige ei saa ükski määruse nr 1408/71 säte võtta isikult õigust, mille see isik on omandanud liikmesriigi

16 — Eespool 15. joonealuses märkuses viidatud McMenamini kohtuotsus, punkt 14 jj.

17 — 5. veebruari 2002. aasta otsus kohtuasjas C-277/99: Kaske (EKL 2002, lk I-1261, punkt 37 edasiste viidetega).

õigusaktide alusel, sõltumata ühenduse õiguse kohaldamisest.¹⁸ Määruse nr 1408/71 artikli 13 lõige 1 näeb seetõttu ühe õiguskorra ainukohaldamise piirangu ette hüvitistele, mis eeldavad töötaja staatust. Selliste hüvitiste puhul kohaldatakse üksnes töökohajärgse liikmesriigi õigust. Kui liikmesriigid siiski maksavad oma elanikele hüvitisi, mis ei eelda töötaja staatust, siis määruse nr 1408/71 artikli 13 lõige 1 seda ei takista.¹⁹

mise teatavaid vorme. Määrav on siin juhtum, et maksta tuleb hüvitisi, mis põhinevad ühelt poolt liikmesriigi õigusaktidel, mille kohaselt õigus sellistele hüvitistele ei sõltu sotsiaalkindlustusest, töötamisest palgatöötajana ega tegutsemisest ettevõtjana — see oleks käesoleval juhul õigus Saksamaa lapsekasvatustoetusele —, ja teiselt poolt määruse nr 1408/71 artikli 73 — see oleks käesoleval juhul õigus Luksemburgi lapsekasvatustoetusele.

30. Määruse nr 1408/71 artikli 13 kollisiooninorm ei välista seega seda, et võõrtöötaja saab elukohajärgses liikmesriigis perehüvitisi, kui need ei eelda töötaja staatust.

32. Määruse nr 574/72 artikli 10 punkt a näeb sellise asjaolude kokkulangemise tava-pärase juhtumi korral ette, et määruse nr 1408/71 artikli 73 kohasel õigusel saada perehüvitist töökohajärgses liikmesriigis on prioriteet teise õiguse ees saada perehüvitist elukohajärgses liikmesriigis. Seetõttu peatatakse õigus saada perehüvitist elukohajärgses liikmesriigis töökohajärgse liikmesriigi õigusaktidega ette nähtud perehüvitise summa ulatuses.

2. Määruse nr 574/72 artikli 10 õiguste samaaegset kohaldamist välistav säte

31. Määruse nr 574/72 artikkel 10 hõlmab perehüvitiste saamise õiguste kumuleeru-

33. Määruse nr 574/72 artikli 10 punkti b alapunkti i kohaselt on prioriteet siiski õigusel saada hüvitist elukohajärgses liikmesriigis, kui isik, kes omab õigust perehüvitistele, või kes seda saab, tegeleb selles liikmesriigis kutsetegevusega. Sellisel juhul peatatakse õigus saada perehüvitist töökohajärgses liikmesriigis elukohajärgse liikmesriigi õigusaktidega ette nähtud perehüvitise summa ulatuses.

18 — 14. detsembri 1989. aasta otsus kohtuasjas C-168/88: Damer (EKL 1989, lk 4553, punkt 22).

19 — Vt siinkohal ka minu 25. mai 2004. aasta ettepanek kohtuasjas C-302/02: Efling (EKL 2005, lk I-553, punkt 37).

34. Grammatilise tõlgenduse korral tuleks käesoleval juhul kohaldada määruse 574/72 artikli 10 punkti a, kuna U. Weide — isik, kes omab õigust perehüvitistele ja kellele tuleb need maksta, ei tegele elukohajärgses liikmesriigis, st Saksamaal kutsetegevusega.

35. Selline tulemus oleks siiski vastuolus õiguste samaaegset kohaldamist välistavate sätete põhimõttega, mille kohaselt lasub esmane kohustus perekonna elukohajärgsel liikmesriigil, kui isik tegeleb seal kutsetegevusega. Sel juhul on perekonna seotus elukohajärgse liikmesriigiga tugevam kui võõrtöötaja töökohajärgse liikmesriigiga.²⁰ Niisugune mõte on kooskõlas tõlgendusega, mille Euroopa Kohus on andnud kohtuasjas *McMenamin*. Selles asjas kohaldas kohus määruse nr 574/72 artikli 10 punkti b alapunkti i, kuigi elukohajärgses liikmesriigis ei töötanud mitte hüvitise saamiseks õigustatud võõrtöötaja, vaid tema abikaasa.

36. Kohtuasjas *McMenamin* tehtud otsuses tugines Euroopa Kohus seadusandja motiivi-

dele sõnastuse „perehüvitiseks õigustatud või seda saav isik” kehtestamisel. Seda tehti eesmärgil laiendada hõlmatud isikute ringi võrreldes vana versiooniga, mis hõlmas ainult abikaasat. Ajendiks olid juhtumid, mil elukohajärgses liikmesriigis tegeles kutsetegevusega määruse nr 1408/71 artikli 73 kohaselt õigustatud isiku lahutatud abikaasa.²¹ Samas ei soovitud piirduda õigustatud isikuga²², kuna see põhjustaks ebasobiva tulemuse²³ ja tekitaks vastuolu määruse nr 1408/71 artikli 76 ja määruse nr 574/72 artikli 10 vahel²⁴.

37. Selle tulemusena töötas Euroopa Kohus välja põhimõtte, et õigus saada töökohajärgses liikmesriigis määruse nr 1408/71 artikli 73 kohast hüvitist peatatakse, kui isik, kes on laste hooldaja, tegeleb laste elukohajärgses liikmesriigis kutsetegevusega.²⁵

38. Selline põhimõte kehtib jätkuvalt ja vastab ka uemale kohtupraktikale²⁶ toetu-

21 — 3. veebruari 1983. aasta otsus kohtuasjas C-149/82: *Robards* (EKL 1983, lk 171).

22 — Eespool 15. joonealuses märkuses viidatud *McMenamini* kohtuotsus, punkt 20 jj.

23 — Eespool 20. joonealuses märkuses viidatud kohtujurist Darmoni ettepanek kohtuasjas *McMenamin* (ettepaneku punkt 79 jj).

24 — Eespool 20. joonealuses märkuses viidatud kohtujurist Darmoni ettepanek kohtuasjas *McMenamin* (ettepaneku punkt 81 jj).

25 — Eespool 15. joonealuses märkuses viidatud *McMenamini* kohtuotsus, punkt 26.

26 — Vt 5. veebruari 2002. aasta otsus kohtuasjas C-255/99: *Humer* (EKL 2002, lk I-1205, punkt 50) ja 10. oktoobri 1996. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-245/94 ja C-312/94: *Hoever ja Zachow* (EKL 1996, lk I-4895, punkt 37), mille kohaselt perehüvitisi ei saa jätta nende olemusest tulenevalt käsitleda kui õigusi, mis kuuluvad üksikisikule sõltumatult tema perekondlikust olukorrast.

20 — Kohtujurist Darmoni 1. juuli 1992. aasta ettepanek kohtuasjas *McMenamin* (EKL 1992, lk I-6407, punkt 87 jj).

vale CNPF-i, Luksemburgi ja Austria valit-
suse ning komisjoni käsitusele, mille kohaselt
tuleb õiguste samaaegset kohaldamist välist-
tavate sätete kohaldamisel vaadelda mitte
õigustatud isikut eraldiseisvalt, vaid kogu
perekonda.

on esmajärjekorras kohustatud perehüvitisi
maksma elukohajärgne liikmesriik, kui seal
töötab hüvitise saamiseks isiklikult õigusta-
tud võõrtöötaja abikaasa.

39. Viidata tuleb küll sellele, et määruse
nr 574/72 artiklit 10 on muudetud, võrreldes
redaktsiooniga, mida tõlgendati otsuse tege-
misel kohtuasjas *McMenamin*,²⁷ kuid need
muudatused ei too kaasa teistsugust järeld-
dust. See ilmneb eelkõige asjaolust, et
Euroopa Kohus võttis kõnealuseid muuda-
tusi kohtuasja *McMenamin* otsuses juba
sõnaselgelt arvesse, seadmata oma järeldust
selles suhtes kahtluse alla.²⁸ Ka ajakohasta-
mise tõttu määrusega (EÜ) nr 118/97²⁹
tehtud väikesed keelelised kohandused ei
luba teha teistsugust järeldust.

*C. Elukohajärgse liikmesriigi hüvitise maks-
misest õigusvastase keeldumise tagajärjed*

40. Kokkuvõtteks tuleb niisiis sedastada, et
määruse nr 574/72 artikli 10 õiguste
samaaegset kohaldamist välistava sätte järgi

41. Eelnevast tuleneb, et esmane vastutus
vaidlusaluse perehüvitise maksmise eest
lasub Saksamaal. Sõltumata sellest järeldu-
sest olid Saksamaa ametiasutused — nagu
Austria valitsus ja komisjon õigesti rõhuta-
vad — kohustatud määruse nr 574/72 artik-
li 114 kohaselt maksma seda hüvitist vähe-
malt ajutiselt. CNPF ja Austria valitsus
järeldavad sellest, et Luksemburgi ameti-
asutused võivad keelduda hüvitise maksmi-
sest Saksamaa hüvitise summa ulatuses.
Komisjon seevastu ei tunnusta ühepoolset
keeldumist sotsiaaltoetuste maksmisel.

27 — Nõukogu 30. aprilli 1992. aasta määruse (EMÜ) nr 1249/92,
millega muudetakse määrust (EMÜ) nr 1408/71 sotsiaal-
kindlustusskeemide kohaldamise kohta ühenduse piires
liikuvate töötajate, füüsilisest isikust ettevõtjate ja nende
pereliikmete suhtes ja määrust (EMÜ) nr 574/72 määruse
(EMÜ) nr 1408/71 rakendamise kohta, artikli 2 punkt 1
(EÜT L 136, lk 28).

28 — Eespool 15. joonealuses märkuses viidatud *McMenamini*
kohtuotsus, punkt 26.

29 — Nõukogu 2. detsembri 1996. aasta määrus (EÜ) nr 118/97,
millega muudetakse ja ajakohastatakse määrust (EMÜ)
nr 1408/71 sotsiaalkindlustusskeemide kohaldamise kohta
ühenduse piires liikuvate töötajate, füüsilisest isikust ette-
võtjate ja nende pereliikmete suhtes ning määrust (EMÜ)
nr 574/72, millega on kehtestatud määruse (EMÜ)
nr 1408/71 rakendamise kord (EÜT 1997, L 28, lk 1; ELT
eriväljaanne 05/03, lk 3).

42. Määruse nr 574/72 artikli 10 sõnastusest,
et õigus teises järjekorras maksma kohusta-
tud liikmesriigi hüvitisele on peatatud, võiks

järeldada, et see liikmesriik ei ole kohustatud perehüvitist maksma. Selline tulemus on siiski vastuolus õiguste samaaegset kohaldamist välistavate sätete tõlgendamisega Euroopa Kohtus. Varasema kohtupraktika kohaselt peatus õigus saada hüvitisi teises järjekorras kohustatud liikmesriigilt ainult siis, kui esmajärjekorras kohustatud liikmesriigis olid täidetud kõik materiaals- ja menetlusõiguse tingimused, kaasa arvatud vajadusel nõutav hüvitise taotlemine.³⁰ Õigustatud isikud võisid tegelikult valida, milliselt liikmesriigilt hüvitist nõuda, loobudes mõnikord esmajärjekorras vastutavas riigis taotluse esitamisest. Sellist kohtupraktikat piirati määruse nr 1408/71 artikli 76 lõikega 2 juhuks, kui õigustatud isik ei ole esmajärjekorras vastutavas liikmesriigis taotlust esitanud. Niisugusel juhul võib teise liikmesriigi pädev asutus kohaldada määruse nr 1408/71 artikli 76 lõiget 1, nagu oleks hüvitisi esimeses liikmesriigis makstud.

nende soodustuste piiramist, vaid peab takistama ainult toetuste *tegelikku* mitmekordset maksmist.³¹

44. Selliseid kaalutlusi tuleb kohaldada *mutatis mutandis* määruse nr 574/72 artikli 10 raames. Euroopa Kohtu käsituse kohaselt tuleneb töötajate vaba liikumise aluspõhimõttest ja EÜ artikli 42 eesmärgist, et säte, mis peab välistama peretoetuste kattumist, kehtib ainult niivõrd, kuivõrd see ei võta õigustatud isikult põhjendamatult õigust hüvitistele, mida tal on õigus saada liikmesriigi õiguse kohaselt.³²

45. Käesoleval juhul esitas U. Weide Saksamaal vajalikud taotlused ja — lisaks määruse nr 1408/71 artikli 76 lõikest 2 tulenevale kohustusele — pöördus isegi kahe kohtuinstantsi poole.

43. Euroopa Kohus on selle kohta sedastanud, et määruse nr 1408/71 artiklit 76 ei saa käsitada kohustava prioriteetsussättena, kuna see piiraks soodustusi, mis on võõrtöötajatele ette nähtud määruse nr 1408/71 artikli 73 kohaselt. Artikkel 76 ei tohi põhjustada

46. Arvestada tuleb ka seda, et U. Weide ei saa võib-olla enam oma õigust hüvitisele Saksamaal maksma panna, sest kohtute otsused on juba jõustunud. Ei ole küll juba ette välistatud, et nende õigusjõudu saab

30 — 13. novembri 1984. aasta otsus kohtuasjas 191/83: Salzano (EKL 1984, lk 3741), 23. aprilli 1986. aasta otsus kohtuasjas 153/84: Ferraioli (EKL 1986, lk 1401, punkt 14 jj) ja eespool 14. joonealuses märkuses viidatud Krachti kohtuotsus, punkt 11 jj.

31 — Eespool 14. joonealuses märkuses viidatud Krachtii kohtuotsus, punkt 15 jj.

32 — 6. märtsi 1979. aasta otsus kohtuasjas 100/78: Rossi (EKL 1979, lk 831, punkt 16 jj), 19. veebruari 1981. aasta otsus kohtuasjas 104/80: Beeck (EKL 1981, lk 503, punkt 12) ja 4. juuli 1985. aasta otsus kohtuasjas 104/84: Kromhout (EKL 1985, lk 2205, punkt 21).

kohtuasjas Kühne ja Heitz³³ tehtud otsusele tuginedes välistada või et kohtuasjas Köbler³⁴ tehtud otsuse kohaselt tuleb maksta kahjuhüvitist saamata jäänud hüvitise ulatuses (kaasa arvatud nõude esitamisega seotud). Olemasolevate andmete alusel ei ole siiski kindel, et üks neist võimalustest viiks ühenduse õigusega kooskõlas oleva tulemuseni käesolevas asjas.

47. Seetõttu läheks õiguste samaaegset kohaldamist välistavate sätete eesmärgist kaugemale, kui lubada Luksemburgi ametiasutustel jätta U. Weide puhul Saksamaa ametiasutuste otsused arvestamata ja arvestada maha Saksa hüvitised, mida tegelikkuses ei maksta.

48. Luksemburg ei oleks sellega lõplikult kohustatud kandma koormisi, mida õiguste samaaegset kohaldamist välistavate sätete kohaselt peab kandma Saksamaa. Komisjon meenutab õigusega pigem seda, et liikmesriigid ei tohi vaidlusi lahendada võõrtöötajate kulul, vaid on EÜ artikli 10 ja määruse nr 1408/71 artikli 84 alusel kohustatud tegema koostööd. Seda rõhutab ka määruse nr 574/72 artikkel 114, mis näeb ette

sotsiaaltoetuste ajutise maksmise kuni selliste vaidluste lahendamiseni riikide vahel.

49. Vaidluse lahendamine riikide vahel ei piirdu kahepoolsete kontaktidega — mida Luksemburgi asutused Luksemburgi valitsuse ja CNPF-i selgituste kohaselt edutult taotlesid. Komisjoni selgituste kohaselt oleksid nad lisaks sellele võinud määruse nr 1408/71 artikli 81 punkti a alusel pöörduda halduskomisjoni poole. Täiendavalt olgu viidatud võimalusele kasutada lõpliku lahenduse saamiseks lepingu rikkumise menetlust vastavalt EÜ artiklile 227.³⁵ Võimalikud liigsed maksed tuleks ühenduse lojaalsuspõhimõtte kohaselt või vähemalt lepingu rikkumise menetluse tulemusena EÜ artikli 228 lõike 1 kohaselt tagastada.

50. Kokkuvõtteks tuleb niisiis sedastada, et töökohajärgne liikmesriik ei saa perehüvitiste täies ulatuses maksimisest keelduda, kui esmajärjekorras makseteks kohustatud elukohajärgne riik maksimisest keeldub.

33 — 13. jaanuari 2004. aasta otsus kohtuasjas C-453/00: Kühne & Heitz (EKL 2004, lk I-837).

34 — 30. septembri 2003. aasta otsus kohtuasjas C-224/01: Gerhard Köbler v. Austria Vabariik (EKL 2003, lk I-10239).

35 — Vt 10. veebruari 2000. aasta otsus kohtuasjas C-202/97: Fitzwilliam (EKL 2000, lk 883, punkt 56 jj).

V. Ettepanek

51. Seetõttu teen Euroopa Kohtule ettepaneku vastata eelotsusetaotlusele järgmiselt:

1. Nõukogu 14. juuni 1971. aasta määruse (EMÜ) nr 1408/71 sotsiaalkindlustus-skeemide kohaldamise kohta ühenduse piires liikuvate töötajate, füüsilisest isikust ettevõtjate ja nende pereliikmete suhtes artikli 13 kollisiooninorm ei välista, et võõrtöötaja saab elukohajärgses riigis perehüvitisi, kui kõnealused hüvitised ei eelda töötaja staatust.
2. Nõukogu 21. märtsi 1972. aasta määruse (EMÜ) nr 574/72 määruse nr 1408/71 rakendamise kohta artikli 10 õiguste samaaegset kohaldamist välistava sätte kohaselt on perehüvitiste maksmiseks esmajärjekorras kohustatud elukohajärgne riik, kui isiklikult toetust saama õigustatud võõrtöötaja abikaasa seal töötab.
3. Töökohajärgne riik ei saa keelduda perehüvitise täies ulatuses maksmisest, kui selleks esmajärjekorras kohustatud elukohajärgne liikmesriik maksmisest keeldub.